

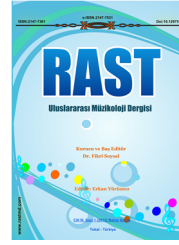

RAST MÜZİKOLJİ DERGİSİ

Uluslararası Müzikoloji Dergisi

www.rastmd.com

Doi:10.12975/rastmd.2016.04.01.00069

BESTEKÂR KOCA OSMAN Dr. Mehmet SÖYLEMEZ¹

ÖZET

Türk Musikisi ile ilgili kaynaklarda adı sıkça karşımıza çıkan Koca Osman veya Kasımpaşalı Koca Osman XVII. yüzyılda yaşamış olan en önemli musikişinaslardandır. Musikişinaslığının yanında hocalığı ile de kaynaklarda adı geçmektedir. Koca Osman'ın öğrencileri arasında adı geçen Hâfız Post'un güfte mecmualarında ve sonraki dönemlerde yazılmış olan güfte mecmualarında Koca Osman'ın bestelerine sıkça rastlanılmasından hem meşk silsilesindeki yerinin önemi hem de fasıl musikisindeki yeri anlaşılmaktadır. Dimitri Kantemiroğlu ise yazmış olduğu kitabında musiki eğitiminin Koca Osman'ın öğrencilerinden eğitim aldığı belirtmiş ve musiki için önemini vurgulamıştır. Çalışmanın ilk kısmında Koca Osman'ın hayatı üzerine kaynaklarda belirtilmiş bilgiler üzerinde durulurken, tereke defterleri ve şair tezkirelerinde Koca Osman olma ihtimali olan kişilerin bilgileri verilecektir. Bu kişiler zaman ve mekân açısından değerlendirilerek Koca Osman ile ortak yanları üzerine durulacaktır. Çalışmanın son kısmında ise Koca Osman'ın yaşadığı dönemde notaya alınmış olan eserinin tanıtımı yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Türk Musikisi, Koca, Osman, Mecmua, XVII. yüzyıl.

COMPOSER KOCA OSMAN

ABSTRACT

Koca Osman was one of the most important names in Turkish classical music during the XVII. century. He was not only a musician but also a teacher. He had numerous famous students such as Hafız Post and Buhurizade Mustafa Itri Efendi. Historian, musician and statesman Dimitrie Cantemir, in his book, marked that he was trained in Turkish music by Koca Osman's students Tanburi Angeli and Kemani Ahmed. We can see his composition firstly a lyric book (güfte mecmuası), written by Hafız Post. In our article firstly indicate materials which including informations about Koca Osman's life. After that giving informations about persons who possibility being Koca Osman from inheritance registers and poetry book. We will see some people who can be Koca Osman. At the end of the article it will be included in a composition which registered by Ali Ufki Bey.

Keywords: Turkish Music, Koca Osman, Mecmua, XVII. century, Musiki, Ottoman

GİRİŞ

Zamanının en önemli musikişinaslarından birisi olan Koca Osman aynı zamanda kendinden sonraki dönemin de en önemli hazırlayıcısı olup Türk Musikisinin kendisinden sonra gelen önemli isimlerinin de hocalığını yapmıştır. Gerek yaşadığı dönem içerisinde gerekse de sonraki dönemlerde tezkire, güfte mecmuası ve nota mecmualarında adının sıkça geçmesi

¹ Gaziantep Üniversitesi TMDK, msöylemez@gantep.edu.tr

hocalığının yanında fasıl musikisi ve Türk müziğinin geleneksel öğrenim yöntemi olan meşk içerisinde önemli bir yere sahip olduğunu bizlere göstermektedir. Koca Osman adının karşımıza ilk çıktığı isim Evliya Çelebi'nin Seyâhatnâme adlı eseridir. Burada hanendeleri anlatırken Kasımpaşalı Koca Osman adına da yer vermiştir. Sonrasında ise Hâfız Post yazmış olduğu güfte mecmualarında Koca Osman eserlerini kayıt etmiştir. Hâfız Post ve sonrasında yazılan güfte mecmualarının büyük kısmında Koca Osman adı karşımıza çıkmaktadır. Hayatı ile ilgili bir takım bilgiler ise Dimitri Kantemiroğlu'nun Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi" adlı kitabında ve Şeyhülislam Esad Efendi'nin yazmış olduğu Atrabü'l Asar adlı musikişinaslar tezkiresinde karşımıza çıkmaktadır.

Bugüne kadar yapılan çoğu araştırmada Koca Osman'ın eserleri sadece isimleri veya meşk silsilesi üzerinden geçerek notaya alınmış eserleri kapsamıştır. Bu çalışmamızda bir taraftan Koca Osman'ın hayatı sorgulanıp ortaya konulurken Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan belgelerin onun hayatıyla ilgili olup olmadığı, diğer taraftan Ali Ufki'nin yazdığı Mecmua-i Saz u Söz adlı eserde bulunan bir bestenin Koca Osman'a ait olup olmadığı sorgulanacaktır.

METODOLOJİ

Koca Osman'ın hayatı gerekli kaynaklar tespit edilmiş ve taranmıştır. Taramaların sonucunda elde edilen bilgiler bulguları teşkil etmiştir. Çalışmamızda nitel araştırma tekniği ışığında bilgi fişleme (arşiv belgeleri) tarama (kaynak bilgileri) sistematik müzikoloji; bilgiyi sınıflandırma metodu uygulanmıştır. Çalışmamız Koca Osman'ın hayatı ve Ali Ufki Bey tarafından notaya alınmış eserleri ile sınırlandırılmıştır.

Koca Osman'ın Hayatı Üzerine

Koca Osman'ın doğum tarihi ile ilgili olarak kaynaklarda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Bu konu ile ilgili olarak Şeyhülislam Esad Efendi (1685-1753) Atrabü'l-Asar adlı eserinde bazı ipuçları vermektedir. "kemal-ı iştiharı zaman-ı avatıf-resan-ı Sultan Murad Han" (Behar, 2010:262) diyerek şöhretinin en olgun çağının Sultan Murat Han² (1612-1640) zamanında yaşadığını söylemiştir. 1612 yılında doğmuş ve on bir yaşında yani 1623 yılında tahta çıkan Sultan Murad'ın idareyi tam olarak ele alması yaklaşık 1633 yılıdır. Hem memuriyette hem de sanattaki mevkii göz önüne alındığında Sultan Murat tahta çıktığında Koca Osman otuzlu yaşlarının ortalarında olmalıdır. Bu bilgiler ışığında Koca Osman'ın doğum yılı on altıncı yüzyılın sonu on yedinci yüzyılın başı yani 1595 ile 1600 yılları arasında olma ihtimali yüksektir.

Hayatı ile bilgileri çoğunlukla öğrencilerinin veya kendisinden sonraki dönemde yazılmış olan tezkire ve güfte mecmuaları gibi kaynaklardan ulaşılmaktadır. Evliya Çelebi' (1611-1682) nin Seyahatnamesinde Koca Osman için "Atlas-ı Felekte melek gibi imam bir pir ve usta idi" diyerek. Seyahatname yazıldığı sırada hayatta olmadığı anlaşılmaktadır. Kendisi de bir musikişinas olan Evliya Çelebi'nin pir ve usta gibi sözlerle Koca Osman'ı anlatmasından kendisini tanıdığı düşünülebilir. Dimitri Kantemiroğlu (1673-1723) "Osmanlı İmparatorluğu'nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi" adlı kitabında Koca Osman için "İstanbullu bir soylu" (Çobanoğlu, 1999:461) olarak söz etmiş ailesinin hem soylu bir aileye sahip olduğunu hem de İstanbullu olduğunu yazmıştır. Günümüze ulaşmış olan müzik hakkındaki en önemli kaynaklardan birisi olan Şeyhülislam Esad Efendi' nin (1685-1753) Atrabü'l-Asar'da, "Koca Osman Çelebi" unvanı altında değerlendirilip İstanbul'un Kasımpaşa semtinden olduğu

² Osmanlı Padişahı (1612-1640) 1623 ile 1640 yılları arasında padişahlık yapmıştır. (İA, Ziya Yılmaz, 2006, c.31, s.177)

yazılmıştır. IV. Murad zamanında şöhret olduğu ve müteferrika³ olduğu açıkça belirtilmiştir. (Konstantiniyettü'l mahmiyyede Kasımpaşa ve kemal-i iştiharı zaman-ı avatıf-resan- Sultan Murad Han olup güruh-ı enbuh-ı müteferrikadır). Yine Atrabü'l Asar'da, "Henüz yakıcı gençlik günlerinde çeşitli maharetlerin gösterildiği oyun yerine gitmekte iken şarkı söylemeye ve rebab çalmaya heves etmiş, büyük bir gayret ve titiz çalışmayla mevcut olan terane söyleyen irfan sahiplerinden edvar ilmini öğrenmiş ve neşe şiarlı sırlarına nüfuz etmiştir." diyerek, çok erken yaşlarda çalgı çalmak, şarkı söylemek ve musikinin ilmi tarafını öğrenip çok değerli hocalardan eğitim aldığını belirtmiştir. Dimitri Kantemiroğlu (1673-1723) Osmanlı'da zamanla gerileyen musikinin, "Sultan Mehmed zamanında salt canlanmakla kalmayarak, İstanbullu bir soylu olan Osman Efendi'nin sayesinde en mükemmel biçimini bulmuştur" (Çobanoğlu, 1999:461) diyerek dönem musikisi adına Koca Osman'ın önemini belirtmiştir. Kantemiroğlu ayrıca "Kitabu 'ilmi'l musiki 'ala vechi'l- Hurufat" adlı eserinde bu önemli bestekârın bazı eserlerinin notası olmasa da musiki form ve yapılarını anlattığı kısımlarda değinerek onun eserlerinin eğitici ve musiki yapılarının tanımlanmasındaki önemini ortaya koymuştur (Kantemiroğlu, Tura, 2001:175,177,182,183).

Koca Osman'ın ölüm tarihi ile ilgili olarak elimizde tam bir kayıt olmasa da aynı dönemde yaşamış olan ve bulundurduğu özellikler itibari ile Koca Osman olma ihtimali olan kişiler üzerinden bazı tahminlere varılabilir. Koca Osman ile aynı dönemde yaşamış olan ve bir tezkiresi bulunan Mehmet Salih Yumni Efendi (ö.1663) "Pendi" mahlası başlığı ile ele aldığı Kasımpaşalı Osman Efendi'nin kanımıza göre Koca Osman olma ihtimali yüksektir. Yeniçeri kâtibi olduğu belirtilen bu şahsın tezkire içerisinde birde şiirine yer verilmiştir. Safayi (ö.1725)'nin tezkiresinde "Pendi" mahlası ile geçen bu şair için ölüm tarihi olarak "1070 hududunda fevt olmuştur" diyerek vefat yılını 1659-60 olarak vermiştir. Bu tarih araştırmacıların tahmin ettiği yıllarla örtüşmektedir. Fakat daha sonra yazılmış olan İsmail Belîğ'in (ö.1729) Nuhbet-ül- Asar Li – Zeyli Zübdeti'l – Eş'ar isimli eserinde yine aynı şair bu sefer "Bendi" mahlası ile kayıt edilmiş ve Kasımpaşalı olup Yeniçeri Katibi olduğu belirtilmiştir. Fakat ölüm tarihi "Bin yüz yigirmi dördte fevt oldı" denilmiş yani 1712 yılı vefat tarihi olarak verilmiştir. Bu tarihin doğru olmadığını Mehmet Nail Tuman (ö.10 Nisan 1958) Tuhfe-i Naili isimli eserinde "Pendi Osman Çelebi, Kasım-paşalı, yeniçeri katibi" demiştir ve "Belîğ'in vefatını 1124 yazması doğru değildir" diyerek ölüm tarihini "H.1070/M.1659" olarak Yumni ile aynı tarihi kullanmıştır. Safayi bu bilgilerin yanında Kasımpaşalı Osman için "asrın şu'arasından bir şa'ir-i şirin-zebandır" diyerek, döneminin tatlı dilli bir şairi olduğunu söyleyerek şairi anlatmayı bitirmiştir. Bu sözlerin bir benzeri Esad Efendinin Atrabü'l Asar'da yazmış olduğu "lehçe-i dil pesend ü mümtazı belagat-nümayende olup kava'id-i fenn-i merkum levha-i derun-ı ma'arifdisarında yegan yegan mevcut u mersum idi" (tatlı sesi gönle hoş gelici olup temiz lehçesi yüksek seviyedeydi) sözlerini hatırlatmaktadır.

İstanbul için düzenlenmiş "Tereke Defterlerine⁴" bakıldığı zaman Koca Osman olma ihtimali olan bir isim göze çarpmaktadır. İstanbul Şer'îye sicilleri koleksiyonları arasında yer

³ Osmanlılar'da hükümdarla vezirlerin maiyetinde bulunan bir tür hizmetli sınıfı. Osmanlı sarayında çeşitli işler yapmakla görevli kimselerin genel bir adlandırması olup diğer hizmetlilerden farklı olarak soy ve mevki açısından seçkin şahıslardan seçilenler ve muayyen bir işle değil değişik hizmetlerde görevlendirilenler için kullanılır. Ayrıca vezir ve beylerbeyilerin maiyetindeki hizmetlilere de müteferrika denilmiştir. (İslam Ansiklopedisi, Afyoncu, 2006: c.32 s, 183)

⁴ Ölen kişilerin varislerine terk ettiği her türlü mal, eşya ve diğer servet kalemlerinin ayrıntılı dökümünü ve tereke toplamından çeşitli masraf ve haramalar düşüldükten sonra kalan metrukatın mirasçılar arasında İslam Miras hukukuna göre taksimini içeren tereke defterleri, Osmanlı sosyal tarih araştırmalarında önemli bir kaynak serisini oluşturmaktadır. (Bozkurt, Tarih Dergisi, 2011: 94, İstanbul)

alan Said Öztürk (d.1964) tarafından incelenmiş olan “Askeri Kassam defterlerinin”⁵ beşincisinde El-Hac Osman b. Abdullah tereke kaydı (Öztürk, 1995:468) dikkatimizi çekmektedir. Keçeci Piri Mahallesine kayıtlı olan bu zatın Kasımpaşalı Koca Osman olma ihtimali yüksektir. Kayıtlı olduğu Keçeci Piri Mahallesi Kasımpaşa semtinin yanında olup aynı zamanda Kasımpaşa Mezarlığını da bir kısmını içinde barındırmaktadır. Terekenin düzenlenmiş olduğu Hicri “15 Cemaziyelevvel 1071” tarihi miladi olarak 16 Ocak 1661 yılına denk gelmektedir. “Keçeci Piri Mahallesi” zaman ve mekân açısından makul görülmektedir. Yine bu kişinin eşinin adı “Saliha bt. Durmuş” olarak kayıt edilmiş ve mehir⁶ miktarı 10.000 akçe olarak verilmiştir. Eşi dışında aynı zamanda bir oğlu olduğu da belirtilmiş ve miras listesinde yer almıştır. Bunun dışında Reiszade adından birinde de 49270 akçe alacaklı olduğu not düşülmüş ve değeri “10000” akçe olarak verilmiş bir cariyesi olduğu kayıtlara geçmiştir.(Öztürk, 1995:353,363) Tereke defterindeki bilgileri dikkate alırsak babasının adı Abdullah, eşinin adı Saliha’dır. Aynı zamanda bir oğlu ve bir cariyesi olduğunu öğreniyoruz. Bu iki adın Koca Osman ile zaman ve mekan açısından çok benzer özelliklere sahip olmaları Koca Osman ile aynı kişi olma ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Bunun net olarak söylemek elimizdeki verilerle çok mümkün durmamaktadır.

Öğrencileri

Koca Osman’ın yaşadığı dönemde sadece müzisyenliği ile değil aynı zamanda hocalığı ile öne çıktığını Kantemiroğlu “*Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükselişi ve Çöküşü Tarihi*” kitabında belirtmektedir. Bunun yanında “*Kitab-ı İlmi’l-Mûsikî âlâ Vechi’l-Hurûfât*” adlı kitabında nazariyat ve şekil konusunda bilgi verirken Koca Osman’ın eserlerini kullanmasının ana nedenlerinden birisi hiç kuşkusuz kendi hocalarının hocası olarak Koca Osman’ın adını zikretmiş olmasıdır. Kantemiroğlu Koca Osman’ın öğrencileri olduğunu belirttiği “Kemani Ahmed ve Ortodoks Angeli’nin kendisine on beş yıl öğretmenlik yaptığını söylemiştir”. (Çobanoğlu, 1999:461) Dimitri Kantemiroğlu (1673-1723) “Osmanlı İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Çöküş Tarihi” kitabında Koca Osman’ın musiki eğitimindeki yerine de değinip öğrencileri hakkında bazı bilgiler vermiştir. “Osman Efendi, kendisinden sonra, hem sazlı, hem de sözlü musiki alanında birçok sanatkâr bırakmıştır. Ses sanatçılarından Kömür lakabını taşıyan Hâfız, sonra Buhurcuoğlu (Buhurizade), Memiş Ağa, Küçük Müezzîn ve Tespihçi Emir ün salmışlardır. Sazlı sanatçılar içinde ise, iki Rum vardı: Biri, dinini değiştiren Kemani Ahmed, öteki Ortodoks Angeli’dir.” (Çobanoğlu, 1999:461) Bunun yanında Çelebiko adında bir Yahudi müzisyenin adı da Koca Osman’ın öğrencileri arasında sayılmıştır. Bu isimler dışında Hâfız Post adı da araştırmalarda öğrencisi olarak geçmektedir. Araştırmalar içerisinde bu bilgi ilk defa R.Ferit Kam’ın (ö.1981) Radyo Dergisi’ndeki makalesinde Hâfız Post’un eğitimi ile ilgili olarak “Pir’i cihandide Kasımpaşalı Osman Ef. Bu zat hakkında Şeyhülislam Esad Efendi’nin musikişinaslar tezkiresinde şu sözler vardır: Üstatlık tarikatının piri, ehliyet vadisinin rehnüması olup birçok musiki üstadlarının üstadı olmuştur. İşte Koca Osman’ın ‘Ehliyet vadisindeki rehnümalığı’ Hâfız Post’un da musikiye olan kabiliyet ve istidadını açtı, genişletti ve onu, devrinin en büyük üstad bestekârı mertebesine yükseltti.” bilgisini vererek musikiyi öğrendiği kişinin devrin büyük musikişinas hocalarından Koca Osman olduğunu bize bildirmektedir. (Kam, 1947:9) Eğitmenliği konusunda Esad Efendi Atrabü’l Asar’da “Üstatlık tarikatının piri, ehliyet vadisinin kılavuzu olup Anadolu üstatlarının çoğunun üstadı adı geçen ilmin hakikatler

⁵ Sait Öztürk tarafından “İstanbul Tereke Defterler” adı ile Nisan 1995’de çıkmış olan kitaptan alınmıştır.

⁶ Mehir, İslam Hukukunun, kocaların eşlere nikah akdi nedeniyle ödemekle yükümlü tuttuğu mehir; terekelerde iki durumda bulunmaktadır. Vefat eden kadın ise terekesi içerisinde alacak olarak kaydedilmekte, eğer vefat eden erkek ise terekeden eşine ödenmesi gereken borç olarak harcama kalemleri arasında yer almaktadır.

ortaya koyan olgu kişisi olmuştur.” Diyerek, Esad Efendi Koca Osman’ın öğrencilerinin isimlerinden söz etmese de kanımızca onun bu yeteneğinin ve aktardığı bilgilerin zamanında görmüş olduğu değer üzerinden hareket ederek çoğu üstadın ustası olduğunu söylemiştir. Gerek Kantemiroğlu’nun vermiş olduğu isimler gerekse de Esad Efendi’nin vermiş olduğu bilgilerden bugün klasik musiki anlamında XVII. yüzyıl deyince akla gelen çoğu ismin Koca Osman’ın öğrencisi veya öğrencilerinin öğrencisi olduğu sonucu çıkmaktadır.

Besteleri

Atrabü’l Asar’da ayrıca Koca Osman’ın iki yüzden fazla eseri olduğu ve buselik makamında ve Türkidarb usulünde Niyazname adında sanatlı bir kar tasnif emiştir ki eğer bir tek bendi Gulam Şadi’nin kulağında küpe olsaydı; o konuda onun kölesi olmayı can ve gönülden kabul ederdi.” Buradaki övgülerden sanatının ne kadar üst seviyelerde olduğunun anlaşılması mümkündür. XV. Yüzyılın en önemli musikişinaslarından biri olan “Gulam Şadi” ile bu kıyaslamanın ölümünden yaklaşık elli yıl sonra ele alınan bir eserde bile yapılması öğrencilerinin veya hocası olduğu kişilerin öğrencilerinin eser yazıldığı sırada dönemin en iyi müzisyenlerinden olduğu gerçeğini bize göstermektedir. Yine Atrabü’l Asarda söz edildiği üzere “Hâce-i Acem’in kendisinden neşe ortaya koyan musiki ilmi hakkında ders almaya; Farabi’nin de şarkı fenninin inceliklerini öğrenmeye layık olduğu musiki erbabınca malum ve meşhurdur.” (Behar, 2010:262) “Koca Osman Çelebi’nin sanat gücünden söz edilirken “Hâce-i Acem” denerek bu bestekâr Abdülkadir Meragî’ye benzetilmiş ve eğer yaşasaydı Gulam Şadi’nin ona öğrenci olacağı söylenmiştir”. (Uslu, 2009:217)

Koca Osman’ın elimizde adı bulunan bestelerinde çeşitlilik göze çarpmaktadır. Besteleri noktasındaki önemli kaynaklarımızdan birisi olan Hâfız Post Güfte Mecmuasında kâr, beste, semâî, nakış, şarkı, gibi formların adının geçmesi Koca Osman’ın çok farklı yapılarla beste yaptığının önemli bir işareti sayılabilir. Kantemiroğlu’nun kâr ve nakış konusunu anlatırken Koca Osman’ın bestelerinden örnekler vermesi özellikle bu formlar da usta olduğunun bir göstergesi olabilir. (Kantemiroğlu, Tura, 2001:175,177,182,183)

Koca Osman’ın yaşadığı dönemdeki musiki üzerinde oldukça etkin olmuş ve gerek sanatı gerekse de öğrencileri ile musikiye etki ettiği görülmektedir. XVII. yüzyılın önemli kaynaklarından olan Ali Ufki Bey’in Mecmua-ı Saz ü Söz adlı eserinde, Hâfız Post’un Güfte Mecmualarında ve sonraki dönemde yazılmış olan çoğu güfte mecmuasında Koca Osman’ın eserleri karşımıza çıkmaktadır. Bu kaynaklardan özellikle Ali Ufki Bey’in Mecmua-i Saz u Söz adlı eseri dönemin musiki eserlerinin sözlerini notaları ile kaleme almasından dolayı oldukça önemli kaynaklardan birisidir. Bugüne kadar Koca Osman’ın eserleri Türk Müziğinin geleneksel eğitim metodu olan meşk ile kulaktan kulağa gelip belli dönemlerde müzik yazısına alınmış eserlerinden oluşmaktaydı. Fakat araştırmalarımız da Koca Osman’ın yaşadığı dönemde de eserlerinin notaya alındığı göstermiştir. Bu eserin hem Turc 292 olarak geçen yazmada hem de Mecmua-i Saz u Söz’de notaya alındığı görülmüştür. Eserin bu mecmualarda bestecisinin adı verilmesi de hemen sonraki dönemde yazılmış olan Hâfız Post’a ait güfte mecmuasında Koca Osman adına aynı makam ve usul ile kayıt edilmiştir. Hâfız Post’a ait iki eserinde benzer şekilde bestecileri belirtilmeden notaya alındığı tespit edildiğinden Ali Ufki’nin yazmalarında bu tip bir durumu daha önce bir başka bestekâr içinde olduğu görülmüştür.

فان لم يَكْفُرْ بِخِيَرَتِهِ لَنْ يَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَرِحَ الْغِيَاثِيُّ بِاللَّيْلِ رَسُولُ

بَدولت و اقبال سان چيئيد برحمت پرستنه و ديامر شده چيو

وارصافي
بجگه اصولش اوقفر

چ د و ف
معا
سوطح پروردگچي گفتم
کين دو چيز ستر خود تان

رقي
بسته علم امانتي
دو وزن بحر ارض
مقام راست پنجگاه
اوشوش دور دولان

بني درد و غم و هجريله پامال بريشان خاطر مآسفته احوال
يدوب ترك دولت اوليم ابدال مان
دوشمن اوستمه ايندك مغرور بني كريان ايدك آغيار مسرور بي چاره قائدم عاقبت يارمدن دور امان
بکوب جورله قلدك قامت نون کوزمدن ياش اقرماند چيچون ايشتمز آه ايدرسن بلغزي خون امان
ايدرسن دشمنم عردم گرفتار غني هجريله محروم ديدار نيجه بر بکايجه بر جور و زار امان

اي يار پري صورت ديدارک مشتاقم کجا مان درو شه لم سود کم کل کل اخندم اشوه بازم تو خالم کل
دي خورنلک سرت ديدارک مشتاقم کل ايضاً
جو سبه لکدن ويد اقرارک مشتاقم کل ايضاً

Nota 1: Ali Ufki Bey, Mecmua-i Saz ü Söz, s.222 (Şükrü Elçin).

293

رايه پنجگاه اصولش اوقفر

بني درد و غم و هجريله پامال بريشان خاطر مآسفته احوال
يدوب ترك دولت اوليم ابدال مان
دوشمن اوستمه ايندك مغرور بني كريان ايدك آغيار مسرور بي چاره قائدم عاقبت يارمدن دور امان
بکوب جورله قلدك قامت نون کوزمدن ياش اقرماند چيچون ايشتمز آه ايدرسن بلغزي خون امان
ايدرسن دشمنم عردم گرفتار غني هجريله محروم ديدار نيجه بر بکايجه بر جور و زار امان

کوزله سينم اوزره تازه واني صابون ناله وقت صحیح بائي کور غمز اولرين اول چشم براني امانه
بي درد و غم هجريله پامال بريشان خاطر مآسفته احوال ايرين ترک وطن اوليم عبدال امانه
کوزله حسنوک صاقن اوله مغرور بني کویاه ايرين اغيار مسرور بنجوق يار عیلة ايتدک غلبيت دور
بکوب جورله قلدک قامت نون کوزمده یاسنی اقرماند صحیح ایشتمز آه ایدرسن بلغزی خون امان
ایدرسن دشمنم عردم گرفتار غنی هجريله محروم دیدار نیجه بر بکایجه بر جور و زار امانه

Nota 2: Ali Ufki Bey Turc 292, v:293a.

SONUÇ

Türk Musiki kaynaklarında adı oldukça sık anılan ve çok musiki için çok büyük önem taşıdığı belirtilen musikînasların eserlerinin büyük bir kısmı müzik yazısı kullanımı çok kısıtlı olduğundan günümüze ulaşmamıştır. Günümüze ulaşanlar ise meşk yöntemi ile geldiği için kişilerin duyumsamalarına bağlı olarak değişikliklere uğramıştır. Bu durumdan ötürü notası tespit edilebilen bütün eserler büyük önem taşımaktadır. Koca Osman gibi hem eğitimciliği hem de musikînaslığı ile yaşadığı dönemin en önemli isimlerinden birisinin bazı eserlerinin notalarını tespit edebilmek dönem musikisini anlamamız için büyük önem arz etmektedir. Çalışmamız içerisinde Koca Osman'ın hayatına dair bazı ayrıntılarında ortaya çıkması için yapılmış olan kaynak taramalarında Koca Osman olma ihtimali olan ve arşivlerde karşımıza çıkan isimlere dair bazı ayrıntılar verilerek bazı sorular ve bu sorulara cevaplar aranmıştır. Türk musikisinde isimleri güfte mecmuaları ve tezkirelerde büyük üstatlar arasında yer almış olan Koca Osman ve diğer önemli musikînasların yeni eserlerinin tespitleri geçmiş musikimizin ve usta sayılan insanların tam olarak anlaşılması adına çok önemli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Abdülkadiroğlu, A. (1985). *İsmail Beliğ Nuhbetü'l - Asar Li- Zeyli Zübdeti'l - Eş'ar*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları. s.38
- Afyoncu, E. (2006). *İslam Ansiklopedisi*, (32), s.183-185
- Ali Ufkî Bey (XVII. yüzyıl) *Nota Mecmuası*, Paris Bibliotheque Nationale de France Turc 292 nolu yazma.
- Ayangil, R. (2002). "Onyedinci (XVII.) Yüzyılda Türk Musikisi" . *Türkler*, 433-442.
- Behar, C. (2005). *Musikiden Müziğe*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. s.170
- Behar, C. (2010). *Şeyhülislamın Müziği* . İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, s.33, 262, 263
- Behar, C., & Ufkî, A. (2008). *Saklı mecmua: Ali Ufkî'nin Bibliothèque Nationale de France'taki (Turc 292) yazması* (Vol. 143). Yapı Kredi Yayınları, s.200
- Bozkurt F. (2011) *Tereke Defterleri ve Osmanlı Demografi Araştırmalar*, Tarih Dergisi, sayı 54, c.2, s. 91-120,
- Çapan, P. (2005). *Mustafa Safayi Efendi Tezkire-i Safayi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. 100, 101
- İstanbul Üniversitesi, Nadir Eserler Kitaplığı, Ebubekir Çavuş (1754) Güfte Mecmuası
- Elçin, Ş. (2000). Ali Ufkî Mecmûa-i Sâz ü Sözü. *Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları*, (55) s.222
- Esad Efendi, Atrabü'l Asar İstanbul Üniversitesi Ndr. Es. Nr. 6193
- Hâfiz Post, *Mecmûa-i Güfte*, İ.Ü Nadir Eserler Kitaplığı T9857 nolu yazma, Topkapı Sarayı Revan 1724 nolu yazma.
- Hekimbaşı Subhizade Abdülaziz Arif Efendi'nin Mecmua-yı Letaif Sandukari'l me-arif adlı yazma eseri, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler ktp. TY 3866
- Kahraman, A.S, Dağlı, Y. (2014) *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, (2), 635, 636
- Kam, R. F. (1947). Türk Bestekarları:Hâfiz Post. *Radyo*, 6(71), 9.
- Kantemiroğlu, D. (1999). *Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi, çev. Özdemir Çobanoğlu*. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları, s. 461, 462
- Kantemiroğlu, D. (2001). *Kitâbu 'İlmi'l Mûsikî 'alâ vechi'l - Hurûfât (Mûsikî'yi Harflerle Tesbit ve İcrâ ilminin Kitabı)*, (Çev: Y. Tura), . İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Öztürk, S. (1995). *Askeri Kassama Ait Onyedinci Asır İstanbul Tereke Defterleri (Sosyo-Ekonomik Tahlil)*. İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı- Cihan Matbaası, s.353, 468
- Tezcan, N. (2009). "Seyahatname", *İslam Ansiklopedisi*, (37), s.16-19
- Uslu, R. (2015). *Mustafa İtri Buhurizade Panoraması: Bir Klasik Müzik Ustası*. Saarbrücken, Almanya: Türkiye Alim Kitapları, s.20, 32, 38, 43, 60
- Uslu, R. (2009). Müzik Tarihi Açısından Esad Efendi'nin Atrabu'l Âsârı, *Musikişinas*, (10) s. 192-232
- Yumnî, Mehmed Salih (XVII. yy). *Tezkere-i Şu'ara-i Yumnî*, (Milli Ktp. 06 Mil Yz FB 597)
- Yılmaz, Z. (2006) *İslam Ansiklopedisi*, s. 177 (31)